

v problematiko, je knjiga — čeprav obravnava le krajše časovno razdobje — zaključena monografija. Ker bo prav gotovo vzbudila pozornost tudi med italijanskimi raziskovalci, lahko obžalujemo le, da nima povzetka v italijanskem jeziku.

Peter Vodopivec

Janko Prunk, Pot krščanskih socialistov v Osvobodilno fronto slovenskega naroda. Cankarjeva založba, Ljubljana 1977; str. 239 (Zbirka Misel in čas).

Delo, ki je za tisk prirejena avtorjeva doktorska disertacija, pomeni logično nadaljevanje Prunkovih raziskav slovenskega krščansko socialnega gibanja v obdobju stare Jugoslavije. S temi raziskavami je začel že kot študent ljubljanske filozofske fakultete, nadaljeval kot asistent na Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani in na postdiplomskem študiju. Njegova razprava »Slovenski krščanski socialisti med šestojanuarsko diktaturo 1929—1934«, Prispевki za zgodovino delavskega gibanja, Ljubljana XIII/1973, št. 1—2, str. 133—183, je za tisk prirejena magistrska naloga.

Njegovo najnovejše delo s tega področja pomeni sintezo vseh dosedanjih raziskav in sledi idejno-političnemu razvoju glavnega toka tega gibanja, ki ga je leta 1941 pripeljal do povezave s KP Slovenije in z ostalimi dobro znanimi skupinami v Osvobodilno fronto Slovenskega naroda.

Avtor sam opozarja, da se je pri svojem pregledu omejil na glavne in najbolj značilne probleme tega gibanja, veliko obrobni pa ni posebej obdelal. Hkrati naglaša, da njegovo delo nikakor noče biti popolna podoba krščansko-socialnega gibanja na Slovenskem. Zaveda se, da bo treba zgodovino tega gibanja še dodatno osvetliti in izjavlja, da bo hvaležen za vse tovrstne kritične pripombe.

Da se je avtor temeljito lotil dela, pričata objavljena pregleda uporabljenih virov in literature. Osnovne arhivske vire za zgodovino krščanskega socializma med obema vojnama hrani arhiv Inštituta za zgodovino delavskega gibanja. Gre za arhiv krščanskosocialističnega sindikata Jugoslovanske strokovne zveze in Delavske zbornice. Razen tega so nekateri pomembni podatki v dokumentih, ki so jih avtorju dali na vpogled posamezniki, v arhivu Okrožnega sodišča, Okrožnega gospodarskega sodišča, v Arhivu Slovenije, v poštev pa pridejo tudi fotokopije dokumentov KPJ iz arhiva Kominterne v Arhivu CK ZKS v Ljubljani. Avtor je pregledal tudi veliko število časopisov in revij vseh idejnih in političnih tokov, pritegnil pa je tudi precej še živih vodilnih krščanskih socialistov iz obravnavanega obdobja.

V dosedaj objavljeni zgodovinski literaturi so krščanski socialisti obdelani le fragmentarno, najboljši pregled pa podaja Metod Mikuš v Pregledu zgodovine NOB v Sloveniji, I. knjiga, Ljubljana 1960, str. 94—138. Delo Janka Prunka torej vsekakor zapolnjuje vrzel v tem pogledu.

Oglejmo si še vsebino njegove knjige. Delo se začne s kratkim orisom krščansko socialnega gibanja pri nas pred prvo svetovno vojno ter z obsežnim prikazom krščanskega socializma v zahodni in srednji Evropi med obema vojnama.

Pri prikazu krščanskega socializma v Sloveniji se omeji na ozemlje v sklopu stare Jugoslavije. Iz dela je lepo razvidno, da gibanje ni bilo enovito, ampak je združevalo razne sestavne dele od sindikalnih organizacij krščansko orientiranega delavstva do »mladinskega gibanja« napredno usmerjene katoliške inteligence, ki se je zavzemala za prenovu v Cerkvi.

Slediti moremo vsem etapam postopne radikalizacije krščanskih socialistov, ki so izšli iz okvirja Slovenske ljudske stranke, se vedno bolj zapletali v spore s klerikalnim vrhom in se po več bolj ali manj uspešnih poskusih ljudskofrontnega povezovanja dokončno sporazumeli s KP Slovenije o ustanovitvi OF.

Z določenimi omejitvami, ki jih naglašava avtor sam, smo torej dobili temeljit pregled idejno-političnega gibanja krščanskih socialistov, kar je gotovo pomemben prispevek k slovenskemu zgodovinopisju.

Andrej Vovko

Tone Ferenc, Akcije organizacije TIGR v Avstriji in Italiji spomladi 1940.
Založba Borec, Ljubljana 1977, str. 280.

Eden najbolj znanih slovenskih raziskovalcev obdobja narodnoosvobodilnega boja pri nas, dr. Tone Ferenc, je lani predstavil javnosti knjigo, ki je po izbiri teme in načinu obdelave zanj značilna. Izbral si je temo, ki v slovenskem zgodovinopisju skorajda še ni bila obdelana, lotil pa se je z največjo natančnostjo, saj je iz virov in literature izvlekel največ kar se je dalo izvleči.

Avtor obdeluje štiri diverzantske akcije, narodno revolucionarne organizacije TIGR (kratice za Trst, Istra, Gorica, Reka), zasnovane med primorskimi Slovenci, ki so po prvi svetovni vojni ostali onstran državne meje in katere niti so bile razpredene tudi v Jugoslaviji, predvsem med primorskimi Slovenci — begunci. Akcije same po sebi — tri miniranja železniške proge v Avstriji in eno v Italiji — niso kdo ve kako pomembne, čeprav so imele za cilj ohromiti dobavo premoga iz Nemčije v Italijo. Njihov največji uspeh je bila razstrelitev železniške tirnice pri Judenburgu v dolžini 40 m. Bolj pomemben je »velik odmev in moralni učinek teh akcij, zaskrbljenost in ukrepanje nemških in italijanskih oblasti ter velik krvni davek pri storilcih in njihovih sodelavcih«, kot je v uvodu zapisal avtor. Akcije so bile sprožene spomladi leta 1940, kot edine protinacistične diverzantske akcije v rajhu, v njih pa so sodelovali ljudje, med katerimi jih je velik del dal že pred začetkom NOB življenje v boju zoper fašizem in nacizem, ali pa so se pozneje priključili NOB. Zdi se, da je knjiga bolj posvečena njim, kakor pa prikazu diverzantskih akcij, vendar ne samo zato, ker je posvečena »spominu primorskega junaka Ferda Kravanja-Skalarja«.

Knjiga je napisana predvsem na podlagi arhivskega gradiva, ki ga je avtor zbral v političnem arhivu nemškega zunanega ministrstva v Bonnu, italijanskega osrednjega državnega arhiva v Rimu, v dokumentacijskem arhivu avstrijskega odporniškega gibanja na Dunaju, v arhivu Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani in arhivu Republiškega sekretariata za notranje zadeve Socialistične republike Slovenije. Pomemben del znanstvenega aparata knjige sestavljajo pričevanja preživelih udeležencev dogajanja, kar daje delu še posebno vrednost. Avtor je s tem iztrgal pozabi dragocene podatke, ki so bili že tako okrnjeni shranjeni v spominu udeležencev.